

Disertační práce MgA. Martiny Schlegelové
Obor Teorie a praxe divadelní tvorby
Posudek školitele

Název práce:

Praktické a teoretické aspekty postavení současných britských, irských a německojazyčných her v českém divadle po roce 1989

Pro stanovení tématu disertační práce MgA. Martiny Schlegelové byly zásadní dva impulsy: jednak magisterská diplomová práce, věnovaná inscenaci hry Marka Ravenhilla Polaroidy v divadle DISK, na níž se diplomantka – tehdy studentka dramaturgie na katedře činoherního divadla – podílela, jednak přerod jednoho absolventského ročníku DAMU do divadla Letí, které se od roku 2005 na pražské divadelní scéně systematicky věnuje objevování a uvádění zajímavých současných zahraničních dramatických novinek. Ohnisko disertační práce však nikterak netkví v reflexi vlastní – překladatelské, dramaturgické či režijní – činnosti; naopak, cílem bylo pokusit se co nejobektivněji zmapovat uvádění současných her zahraniční (britské, irské, německé, rakouské a švýcarské) provenience, resp. vymezených jazykově (angličtinou a němčinou) a pojmenovat důvody úspěchu či neúspěchu jednotlivých titulů a/nebo autorů v českém divadelním kontextu, v letech 1989–2010. Jedním z kritérií výběru byla i diplomantčina velmi dobrá znalost těchto dvou jazyků a v době volby tématu již relativně solidní orientace v anglickojazyčném a německojazyčném divadelním prostředí.

To, že se MgA. Schlegelová věnuje dramatickým textům – v poslední době označovaným spíše jako texty divadelní, neboť i do nich se promítla postdramatická éra -, považuji přinejmenším za sympatické, a do jisté míry i odvážné, nikoliv tedy „zpátečnické“ či „dramatologické“. Není nutné připomínat, že po staletích nadvlády textu nad scénou se dramatický text coby autonomní literární útvar s divadelním potenciálem dostal do útlumu; současná teatrologická generace se věnuje spíše inscenaci, současní režiséři velmi často používají text jako pouhý „pretext“ či záminku, a zacházejí s ním podle vlastní libovůle, mnohdy i „libozvůle“. Ostatně rčení „činohra je mrtvá, či umírá“ se na Divadelní fakultě vžilo.

Nicméně jak diplomantka ukazuje, právě ve vybraných divadelních kulturách (a divadelní kulturou myslím široký kulturní kontext zahrnující i prostředky kulturní politiky zaměřené na současnou divadelní tvorbu) je přežití dramatického textu coby určující složky divadelního díla prioritou, či přinejmenším stěžejním tématem – jak ze strany tvůrců, tak ze strany těch, kteří pro tvorbu spoluvytvářejí podmínky. Můžeme diskutovat o tom, do jaké míry je „státní“ podpora vzniku nových textů zárukou kvality; ostatně něco podobného se děje i ve Francii, kde pod heslem „nezašlapejme žádný talent“ vznikají texty ne vždy dostatečné kvality nikoliv z vnitřní potřeby, ale z pobídky promyšleného systému finanční podpory; existuje zde však jistá naděje, která takovouto kulturní politiku živí, a sice že se v této kvantitě kvalitní texty objeví. A náznaky jistého oživení zájmu o literaturu pro divadlo v posledních letech možná svědčí o tom, že jsme z doby postmoderní postoupili do doby post-postmoderní, že jsme z čiré postdramatičnosti vystřízlivěli.

Diplomantka se v první části práce pokusila porovnat dva určující evropské divadelní systémy právě na základě analýzy postoje ke vznikající dramatické (textové) produkci. Vedle výše zmíněných osobních dispozic (velmi dobrá znalost angličtiny a němčiny) ovlivnily stanovení korpusu i další parametry: anglické texty velmi snadno kolují díky jazykové dostupnosti i díky tomu, že v britské dramatické kultuře stále převažuje forma dobře udělané hry s realistickým vyzněním, která texty činí přístupnějšími širokému publiku; v případě německých textů hraje roli samozřejmě dlouholetá koexistence českého a německojazyčného divadla ve společném geografickém prostoru, vliv německé divadelní tradice, mnohaleté setkávání se současným německým divadlem formou Pražského divadelního festivalu německého jazyka a v neposlední řadě i zcela přízemní důvod, jímž je fyzická blízkost některých německých divadelních center a prostě možnost si to Německa dojet do divadla takřkajíc „na otočku“. Ostatně německo- a anglickojazyčné texty jsou základem dramaturgie divadla Letí, je proto zcela logické, že si diplomantka zvolila tento korpus.

Co se týče druhé části disertace, zaměřené na zmapování dvaceti českých sezón z hlediska uvádění německo- a anglickojazyčných textů, dlouho jsme s diplomantkou diskutovaly o kritériích výběru i způsobu zpracování a interpretace informací, které získala rešerší v archivech, knihovnách, odborných publikacích, existujících statistikách a konečně i osobním kontaktem s tvůrci – zejména překladateli, režiséry a dramaturgy. Nakonec byla dána přednost chronologickému představení **veškerých** uváděných textů v daném období, doprovázenému průběžným komentářem. Informace jsou tedy strukturovány tak, že si čtenář může dle vlastního zaměření vytvořit vlastní síť čtení – soustředit se na divadla (kamenná X nezávislá), autory (nejvíce X nejméně uváděné), žánry (experimentální nedramatické kusy X bulvární komedie), počet uvedení atd.; všechny tyto možnosti pracování s informacemi jsou v práci nastíněny či otevřeny. Autorka se vždy snaží získané údaje interpretovat, tzn. odpovědět na zásadní otázku „proč zrovna tento kus v této době v tomto divadle“. Reflexe praktických aspektů zde převažuje nad ambicí teoretizovat, metodologií je praktická dramaturgie, takže spíše než o „teoretických aspektech“ by možná bylo lepší hovořit o zobecnění, shrnutí, pojmenování tendencí; diplomantka samozřejmě pojmenovává jevy, které možná – či určitě – s pomocí větší či menší divácké zkušenosti tušíme, nicméně dokládá je přesnou a důkladnou statistikou, která je sama o sobě vypovídající a přesvědčivá.

Přiznávám se, že jsem se podobně statistického přístupu původně obávala; očekávala jsem, že výsledný text bude čtenářsky velmi nevlídný, mechanický a fádní. Byla jsem však příjemně překvapena; navzdory velkému množství dat je práce čtivá, dobře strukturovaná a kultivovaně formulovaná; díky průběžným dílčím analýzám či odkazům k sezónám pojednaným výše čtenář vždy ví, v jakém období se nachází a co je v tomto období – vzhledem k předchozím – podstatné, nové, překvapivé. Autorka tím pádem nevytváří pouhou lineární chronologii, ale spíše kontextuální síť údajů a dílčích interpretací, která zprostředkovává plastický obraz vybraného fenoménu v jistém období.

Diplomantka pracovala velmi samostatně jak při sběru materiálu, tak při jeho interpretaci. Setkávaly jsme se při pravidelných konzultacích, které i pro mě byly o to zajímavější, že se zabývám další evropskou a z hlediska dramatického textu významnou divadelní kulturou, a sice kulturou francouzskou; průběžné srovnávání vývoje v jednotlivých zemích a zejména rozdílů v přejímání textů

z těchto jazykových oblastí českou dramaturgií proměnilo náš hierarchicky nevyrovnaný vztah (pedagog-student) ve vztah velmi kolegiální. Diplomantka si mnohé své teze – zejména vhodnost textů pro české prostředí – ověřovala i v rámci semináře současného divadla v západní kultuře, kde se již několik let zabývá právě anglickojazyčnou a německojazyčnou dramatikou. Vážím si dále i toho, že ač se v její práci odráží dnes již několikaletá zkušenost šéfa divadla Letí, na vybraný korpus prizmatem divadla Letí – a jeho dramaturgických parametrů – nepohlíží a snaží se od vlastních estetických preferencí oprostit.

Práce na disertaci trvala o něco déle, než bývá zvykem (stále však v intencích zákonem a vnitřními předpisy AMU stanoveného časového rozmezí); diplomantka ovšem po celou dobu intenzivně učila, řídila divadlo Letí, překládala, podepisovala dramaturgie a režírovala jak v Letí, tak v jiných divadlech (což jsou všechno aktivity, které s tématem práce úzce souvisí); když okrajově zmíním, že mezitím stihla otěhotnět, porodit a vcelku úspěšně pečovat o dítě, domnívám se, že jde o úctyhodný souběh činností.

Vzhledem k tomu, co bylo výše řečeno o doktorské práci, i k dlouhodobému, soustavnému a tvůrčímu působení diplomantky v oblasti zvoleného tématu i na poli divadelní praxe, doporučuji komisi, aby disertaci MgA. Martiny Schlegelové připustila k obhajobě.

V Senohrabech dne 9. 12. 2012

doc. Mgr. Daniela Jobertová, Ph.D.
vedoucí KTK DAMU